

Vallbona

Navàs

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Sector oest del terme municipal, parròquia de Sant Salvador de Torroella, antic terme del castell de Torroella
Emplaçament	Carretera C-55, sortida al km. 52,2 a Palà de Torroella, travessar el riu i prendre camí en direcció oest uns 2 km.
Alçada:	417
Coordenades:	
Latitud:	41.86248
Longitud:	1.6932
UTM Est (X):	391540
UTM Nord (Y):	4635333

Classificació

Número de fitxa	08141 - 172
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Medieval Modern Contemporani Popular
Segle	XI-XX
Estat de conservació	Bo
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BPU
Observacions protecció:	Pla Especial Urbanístic de Protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals de Navàs (Bages), 2018, amb el núm. 111.EA. Valor arquitectònic/tipològic/artístic. Pla Especial Urbanístic del Catàleg de Masies i Cases rurals en Sòl no urbanitzable de Navàs, aprovat el 2012, amb el núm. 5.
Data aprovació:	dc., 20/02/2019 - 12:00
Accés	Fàcil
Ús actual:	Residencial - productiu
Titularitat	Privada
Titular:	08140A017000110000IY

Fitxes associades:

[Capella de Sant Pere de Vallbona](#)

[Pantà de Vallbona](#)

Autoria de la fitxa

Jordi Piñero Subirana

Data de registre de la fitxa:

dv., 05/03/2021 - 08:40

Descripció

Masia de grans dimensions, molt probablement d'origen medieval. Es troba molt ben emplaçada al cim d'un planellet amb magnífiques vistes sobre una àmplia vall; d'aquí probablement el topònim de "Vall Bona". Consta d'un ampli cos residencial de planta rectangular (amb planta semisoterrània, planta baixa, dos pisos i golfes), que té dependències de treball annexes al sud-est i al nord-est, les quals formen un petit tancat o barri al costat de llevant. Uns metres al nord hi ha encara una construcció aïllada força gran corresponent a la pallissa.

El cos residencial s'ha anat ampliant en diferents fases. La part més antiga és la del centre, on devia sorgir el mas medieval que fou ampliat el 1684 (segons indiquen dues llindes). Al segle XVIII es van fer nombroses construccions, especialment els coberts. El 1830 (també segons una llinda) es va afegir l'ampli cos davanter que va dotar la casa d'una nova façana principal caracteritzada per una doble galeria que li dona personalitat. Aquesta façana, encarada vers migdia, adopta una composició força simètrica dominada per les tres arcades de mig punt a cadascun dels dos pisos superiors, i amb un seguit de finestres laterals i inferiors. Totes les obertures són emmarcades amb llindes i brancals de pedra, i en aquesta part el parament conserva un arrebossat de calç blanquinós. L'accés principal a la casa és per la façana de llevant, on hi ha un portal adovellat que ha quedat aixoplugat sota un ampli porxo que al damunt té una eixida, probablement construïda a la mateixa època que el cos davanter. A l'altra banda, la façana de ponent conserva tres nivells de finestres emmarcades amb pedra picada.

L'interior de l'habitatge ha estat restaurat però conserva la tipologia i les característiques tradicionals. El 1807 es va arreglar o ampliar el celler, dins el qual encara podem trobar tines del 1736 i 1789.

Observacions:

Inscripció a la llinda d'un cobert de llevant: Joant Vallbona en lo ay 1761

Inscripció en un cobert adossat a llevant: 1716

Inscripció en dues llindes de la façana de llevant: 1684

Inscripció en una llinda interior del cos davanter: 1830

Informació oral facilitada per la masovera

Història

El mas Vallbona és ben segur d'origen medieval però les primeres referències documentals que en tenim són de principis del segle XVI. En el fogatge ducal de 1502 hi consta Jaume Vaybona, que a més era el batlle i que junt amb Joan Trullols, que era jurat del castell de Torroella, foren els encarregats de fer la declaració dels habitants en aquest fogatge. El fet que Jaume tingués el càrrec de batlle indica que en

aquesta època Vallbona era ja un dels masos més destacats. En un altre fogatge de 1553 hi apareix novament un Jaume Vallbona.

Al segle XVII la casa es va engrandir (en són testimoni dues llindes amb l'any 1684) i, a més, es construí la capella, dedicada a Sant Pere i situada a uns 100 m. L'esplendor de la masia va continuar al segle XVIII, època en què es van fer nombroses ampliacions. Segons consta en una de les inscripcions, l'any 1761 l'hereu era Joan Vallbona. El 1830 la casa s'allargà amb el cos davanter amb doble galeria. Segons es diu, en aquest segle l'interior de l'habitatge fou completament cremat amb motiu d'alguna de les guerres carlines.

Probablement va ser a principis de segle XX quan els propietaris van emprendre una obra de gran magnitud que demostra novament la puixança d'aquesta masia. Es construí un pantà que recull les aigües del torrent de Comabella i de la rasa de Davins. Aquest embassament, dunes dimensions més que considerables, permetia regar una gran zona d'horta. Durant la Guerra Civil hi hagué un intent per destruir el pantà de Vallbona, però els propietaris van aconseguir impedir-ho. Tanmateix, en els episodis anticlericals la capella fou saquejada i se'n va destruir el retaule que hi havia. Pels volts de 1966 es va col·locar un ariet que bombava l'aigua canalitzada del pantà cap a un dipòsit que abastia la masia.

Dins la propietat de Vallbona hi havia diverses masoveries, actualment en ruïnes. Cap al nord, prop de Comabella, hi havia La Serra; cap a llevant hi havia La Caseta, i cap a ponent, prop del pantà, hi havia cal Xunet. Aquesta última encara estava habitada entorn de la dècada de 1940.

Els propietaris van mantenir el cognom Vallbona fins a finals del segle XIX, quan una hereva es va casar amb un pubill. Ja a principis del segle XX l'hereva era Concepció Carbonell, que es casà amb Ramon Sitges, que era metge. L'hereu d'aquest matrimoni fou Joan Sitges Carbonell, casat amb Rosario. L'hereu d'aquest matrimoni fou Agustí Sitges, casat amb Antònia Portella, que són els actuals propietaris. La família dels propietaris, però, es traslladà a viure a Cardona i posteriorment a Andalusia. Al llarg del segle XX per Vallbona hi han passat diverses famílies de masovers. El 1951 hi van arribar Ramon Aubets Pujol i la seva esposa Betlem Barat Auguet. La seva filla és Ramona Aubet Barat, que és l'actual masovera junt amb la seva família.

Els propietaris de la masia conserven documentació aproximadament des dels segles XVI-XVII.

Bibliografia

CAIXAL, ÀLVAR; VILAMALA, Imma i altres (2018). *Pla Especial Urbanístic de protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals de Navàs (Bages)*. Ajuntament de Navàs. Fitxa 111.EA

CAPSADA, J.; DUARRI, C.; LLOBET, E. (2010). *La Grandària del Món. Entorn, història i imaginari de Palà de Torroella*. Edicions de l'Albí, Berga, p. 100-101.

IGLÉSIES, J. (1991). *El fogatge de 1497, estudi i transcripció II*. Fundació Salvador Vives i Casajoana. Barcelona.

PLANES I ALBETS, Ramon (1996). Arxiu de textos catalans antics, p. 15.

PIÑERO, J. (1994). Inventari del Patrimoni Arquitectònic i Històric de Navàs. Ajuntament de Navàs. Fitxa núm. RU. 48.

